

KMIOTEK (171) *sb m*

o oraz e jasne.

sg *N* kmiotek (37). ◇ *G* kmiotka (16). ◇ *D* kmiotkowi (13). ◇ *A* kmiotka (11). ◇ *I* kmiotki(e)m (2). ◇ *L* kmiotku (2). ◇ *pl N* kmiotkowie (28). ◇ *G* kmiotk(o)w (24). ◇ *D* kmiotk(o)m (9). ◇ *A* kmiotki (18). ◇ *I* kmiotki (5) *ZapWar* (4), *GostGosp*, kmiotkami *SarnStat* (4). ◇ *L* kmiotkach (2).

Sł stp brak, Sł stp nazw os notuje, Cn brak, Linde XVII w.

Dem. od „kmięć” ‘poddany chłop, wieśniak’; zwykle z neutralizacją funkcji deminutywnej (171) : Kmiotek iął ták łobie myłłić *BierEz* D2v, D2v [2 r.], Sv; *ZapWar* 1529 nr 2430; *RejRozpr* G, Iv; *RejWiz* 126, 172v; O ciężaniu kmiotká. *Cazimirus folio* 39. *UstPraw* G, D2v, Fv, F3; *RejZwierz* 103, 129v [2 r.], bb4v; *BielKron* 464v; *GórnDworz* R7v; *BielSat* L4; Każą nędznemu kmiotkowi ná iáką robothę/ á on wołku ábo koniká náleść nie może/ płácie łzukáiąc go *RejZwierc* 80v, 51v, 65, 78, 185, Aaav; *ModrzBaz* 34v [2 r.], 124v; *BielSjem* 27; *BielRozm* 7, 8, 11 [3 r.], 17; Gdy gość wielki/ Vrządnik nie ma proftą łtrażą odpráwowác łtrażey/ ále przebránemi Kmiotki *GostGosp* 26; Kmiotká łotrą ták nápráwić y wlpomoc náłacwicy *GostGosp* 36; Kmiotkiem łprzężáiem/ w łešieni á Zimie ma Pan álbo Vrządnik náwięcey robić *GostGosp* 38, 6 [2 r.], 8 [3 r.], 10, 14, 20 [3 r.] (52); *KochPij* C4v; *OrzJan* 50; SZłáchćicy w kárczmách nie máią bywác/ gdy im powoli vmyšłného obcowánia miéwác/ áni z kmiotkái wrząd łiedzić/ y piwá pić przyłtoi. *SarnStat* 622, 622 [5 r.], 623, 1172, 1173 [7 r.]; *PowodPr* 68; *GosłCast* 9; Zle opátrzeni kmiotkowie w tey koronie. *SkarKazSej* 704a marg; *KlonFlis* C4v, F3v; *KlonWor* 79 [2 r.]; *RybWit* C2.

kmiotek czyj [w tym: G sb i pron (13), pron poss (13), ai poss (3); dodatkowo z imieniem własnym (12)] (29): yakom ya nyesbył robothnego yana Cmyothka slachathney anny sokolowskiewy *ZapWar* 1528 nr 2462, 1528 nr 2419, 1532 nr 2439, 2440, 1533 nr 2485, 2527 (22); *Diar* 76; Kátechizmu žadnego/ áni ia/ áni žoná/ áni dzieći/ áni kmiotkowie moi/ nigdy od niego niełtycháli *OrzRozm* H2v; *ModrzBaz* 34v; *OrzJan* 54; *SarnStat* 1170; *CiekPotr* 35; łámi widzím/ nie tylo žiemiáńłkich ále y krolewłkich kmiotkow wielkie opprešłye *SkarKazSej* 704a.

W połączeniach szeregowych (4): *RejZwierc* 35v [2 r.]; Ták kmiotek dodawánim żywnośći/ ták žołnierz łzábłá/ ták káplán náuką Rzeczypołpolitéy łłżyli. *OrzJan* 50, 50.

W przeciwstawieniu: »kmiotek ... pan« (2): O wyłtępek páńłki kmiotek nie ma być ciężán/ ále pan ma być przyćišnion. *UstPraw* G; *KlonKr* B3.

W porównaniach (5): *RejWiz* 20v; ZAiączek iáko kmiotek/ iż ma káfek mięłá/ Więc go goni kto potka/ choć nie krzyw ni kęłá. *RejZwierz* 129v; *RejZwierc* 141, 183; Iáko žiárná pod młyńłkim kámieniem/ ták ći kmiotkowie pod pány łwemi. *SkarKazSej* 704a.

W charakterystycznych połączeniach: kmiotek ciężán, cny, dobry (2), krolewski (3), mądry, nędzny (3), (nie)dostateczny (3), nierobotny, (nie)rzádný (2), prosty, przebrany (2), ubogi (8), ziemiański; ciężanie kmiotka, robota; na kmiotku łupiestwo; kmiotek łotrzy się, orze (wyorywa) (3), przedaje, rolą przyjmuje, rolą puszcza, rąbie, robi (2), uboży się (ubożeje) (2), zasieje, źle żyje; kmiotka dębić, gnąbić, gubić, karać, kłąc, męczyć, naprawić, odpráwić, postanowić, przywitać, rozrzádzić, szarpać, targać, widzieć, wspomoc, wyciągác, wyssać, wyžymác, zabić (zabicie) (4), zbić (6); od kmiotka wybierać; u

kmiotka uczyć się (2); *kmiotkowi dać, folgować* (2), *kazać* (2), *łupić, sprzedawać, zadać ranę, zastąpić drogę* (2); *kmiotkiem robić*.

Przysłowie: Bo iáka ielt ofiádłość/ tácy y kmiotkowie *RejWiz* 115.

Zwrot: »kmiotka zastawić« (2): Gdzie suknia nie doftála/ kofzulą nádftawił/ Na Włofki Adamałzek/ Kmiotká nie záftawił. *BielSat* D3v [*idem*] *BielRozm* 29.

Wyrażenie: »kmiotek poddany« [*szyk 1 : 1*] (2): *GostGosp* 40; IEfliby który Szláchćic drugiego Szláchćicá ná roboćie iego [...] ftoiącego przy poddanych kmiotkách fwoich [...] gwałtem náfzedł y bił/ tákowy [...] zápláćić bédzie powinien. *SarnStat* 1170.

Szeregi: »krol jako kmiotek« (1): Rownie tám krol iáko kmiotek/ Nie doftawa tám więc plotek. *RejZwierc Podw* 183v.

»ludzie prości, kmiotkowie« (1): Też czołnek dobry ielt barzo ludziem proftym kmiotkom ktorzi iadaią grube rzeczy zimne á piją wodę *FalZioł* I 6a.

»kmiotek i (ni) mieszczanin« (2): *SkarKazSej* 705a; Nie dał fzarpáć Kmiotkow ni Miefzczánow/ Nie wiele iufz tákich w Polfzcze Pánow. *RybWit* C2.

»pan i kmiotek« (1): Páná/ y Kmiotká/ y káždego pod niebem człowieká/ fwawola á proznowanie do vboftwá przywiedzie *GostGosp* 42. [*Ponadto w przeciwstawieniu 2 r.*].

»kmiotek i poddany« [*szyk 2 : 1*] (3): A máią té to vftawy y ceny czynić wftyłkich sukien/ y innych rzeczy ziemłkich/ kromia zboża/ którékolwiek ná targ przez kmiotki y inné poddáné bywaią wożóné *SarnStat* 270; *SkarKazSej* 669b, 704a.

»kmiotek, robotnik« (2): Vrzędnik bączny/ ma też nie z mnieyfzą pracą tego doyźrzeć/ áby Kmiotká doftátecznego/ robotniká dobrego/ dla złego á vbogiego robotniká/ nie targał. *GostGosp* 36, 162. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»kmiotek, (ani) sługa« [*szyk 1 : 1*] (2): á flugá nic nie ma czynić áni Kmiotek nád wolą iego [*pana*] chcąc *GostGosp* 148, 40. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»ślachcic i (albo) kmiotek« (2): *UstPraw* F3v; Vrzędnik v rządneho Sláchćicá y v rządneho Kmiotká/ około roley y obory/ ma fie porządku vczyć/ gdy ma čás wolny *GostGosp* 8.

»kmiotek albo zagrodniczek« (1): iuż ine członki iáko kmiotkowie álbo zagrodniczekowie to wftitko fprawowác mułzą co im on woit rołkaże. *RejZwierc* 141.

W przeni (1) :

W przeciwstawieniu: »kmiotek ... gołota« (1): Ale pewnie nie w kmiotki/ lecz iáko gołotá/ Muśifz thám [*na sądzie bożym*] repondowác *RejWiz* 122v.

Cf **KMIOTASZEK**